

Luonnos

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi patruunoiden komponenttien viennin luvanraisuudesta sekä ampuma-aselain ja rikoslain 46 luvun 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia ja ampuma-aselakia.

Esityksessä ehdotetaan täydentävää sääntelyä Euroopan unionin pakotteita koskeviin säädöksiin ja asevientiasetukseen siten, että patruunoiden komponenttien vienti EU:n tullialueen ulkopuolelle olisi luvanvaraista. Rikoslaisissa säädettäisiin seuraamukset patruunoiden komponenttien luvattomasta viennistä. Lisäksi ampuma-aselakia muutettaisiin teknisluonteisesti.

Esityksen tavoitteena on täydentää voimassa olevia pakotejärjestelmiä ja pyrkiä siten varmistamaan niiden aukoton toimivuus.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
2.1 EU:n pakotesäädökset ampuma-aseista ja niihin liittyvistä tarvikkeista.....	5
2.2 Siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden ja ampumatarvikkeiden vienti	7
2.2.1 Vientivalvontaa koskevat säädökset	7
2.2.2 Asevientiasetus ja ampuma-aselaki.....	8
2.2.3 Ampuma-aselaki ja vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettu laki.....	9
2.2.4 Henkilötietojen suoja	10
2.2.5 Rikoslaki	10
2.3 Poliisin hallussa olevien esineiden luovuttaminen.....	11
2.3.1 Ampuma-aselaki	11
3 Tavoitteet	12
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	12
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	12
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	12
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	12
4.2.2 Viranomaisvaikutukset.....	12
4.2.3 Yritysvaikutukset	13
4.2.3.1 Yritysten kuuleminen	13
4.2.3.2 Vaikutukset yrityksiin	13
4.2.3.3 Vaikutukset hallinnolliseen taakkaan.....	13
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	14
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	14
5.2 Muiden jäsenmaiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot	14
5.2.1 Ruotsi	14
5.2.2 Tanska	15
5.2.3 Saksa	15
6 Lausuntopalaute.....	15
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	15
7.1 Laki patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta.....	15
7.2 Ampuma-aselaki	17
7.3 Rikoslaki	18
8 Voimaantulo	18
9 Suhde muihin esityksiin.....	18
10 Toimeenpano ja seuranta	19
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	19
LAKIEHDOTUKSET	24
1. Laki patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta	24
2. Laki ampuma-aselain muuttamisesta	26
3. Laki rikoslain 46 luvun 1 §:n muuttamisesta	27

LIITE	29
RINNAKKAISTEKSTIT	29
2. Laki ampuma-aselain muuttamisesta	29
3. Laki rikoslain 46 luvun 1 §:n muuttamisesta	31

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Esitysehdotuksen valmisteluun ovat vaikuttaneet pakotteet Venäjään sen Ukrainaan kohdistaman täysimittaisen sodan vuoksi. Valmisteluun on vaikuttanut ajankohtaisten Venäjän vastaisten pakotteiden ohella myös se, että on tarve täydentää voimassa olevia pakotejärjestelmiä, jotta järjestelmät olisivat mahdollisimman aukottomia.

Esitysehdotuksen valmisteluun on vaikuttanut myös kansallinen tarve muuttaa ampuma-ase-lakia.

Kansainvälisillä pakotteilla tarkoitetaan taloudellisen tai kaupallisen yhteistyön rajoittamista tai keskeyttämistä tietyn valtion tai tiettyjen ryhmien kanssa. Pakotteiden tarkoituksena on osana muita ulkopoliittisia toimia vaikuttaa toisen valtion tai ihmisryhmän harjoittamaan politiikkaan tai toimintaan, jonka katsotaan uhkaavan kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta.

EU:ssa on tällä hetkellä voimassa yli 40 pakotejärjestelmää. Osa pakotejärjestelmistä on otettu käyttöön YK:n turvallisuusneuvoston, jäljempänä *YKTN*, pakotteita koskevien päätöslauselmien toimeenpanemiseksi. YKTN:n toimivalta asettaa pakotteita perustuu YK:n peruskirjan VII lukuun, jonka nojalla annetut päätöslauselmat sitovat oikeudellisesti kaikkia YK:n jäsenvaltioita. Tämän lisäksi unionilla on käytössään omia, niin sanottuja autonomisia pakotejärjestelmiä, joiden oikeusperustana on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 29 artikla. Pakotteiden tavoitteena on muun muassa kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen, konfliktien estäminen, demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien tukeminen sekä kansainvälisen oikeuden periaatteiden puolustaminen. Pakotejärjestelmät voivat sisältää muun muassa asevientikieltoja, matkustuskieltoja, varojen jäädyttämistä sekä muita viennin ja tuonnin rajoituksia.

Venäjän vastaiset pakotteet ovat hyvin laajat ja sisältävät kattavasti sekä sektoripakotteita että henkilöpakotteita. Keskeisten rajoittavien toimenpiteitä koskevien neuvoston päätösten 2014/512/YUTP ja 2014/145/YUTP ja näiden toimeenpanemiseksi annettujen asetusten (EU) N:o 833/2014 ja (EU) N:o 269/2014 säännöksiä on viimeisien vuosien aikana useaan kertaan päivitetty ja laajennettu Venäjän Ukrainaan kohdistaman täysimittaisen hyökkäyssodan johdosta. EU on asettanut Venäjälle useita tuonti- ja vientirajoituksia osana talouspakotteita. Tuotteiden pakoteluettelo sisältää muun muassa siviilikäyttöön tarkoitetut ampuma-aseet, niiden osat ja ampumatarvikkeet.

Esitysehdotuksen valmisteluun vaikuttava kansallinen tarve liittyy siihen, että eduskunnan oikeusasiamies on 2.8.2023 antamassaan päätöksessä (EOAK/6855/2022) kiinnittänyt huomiota poliisin hallussa olevien esineiden luovuttamista koskevaan sääntelyn täsmentämistarpeeseen ampuma-ase-laissa (1/1998).

1.2 Valmistelu

Hallituksen esityksen valmistelu

Sisäministeriö asetti 18.1.2024 säädöshankkeen ampumatarvikkeiden ja niihin rinnastettavien välineiden viennin luvanvaraisuudesta säättämiseksi.

Ehdotus hallituksen esitykseksi valmisteltiin sisäministeriössä yhteistyössä ulkoministeriön, oikeusministeriön, puolustusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja Poliisihallituksen kanssa. Tullia kuultiin valmistelun yhteydessä.

Esityksestä pyydettiin lausunto ulkoministeriöltä, oikeusministeriöltä, puolustusministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslialta, Valtioneuvoston oikeuskanslerilta, Poliisihallitukselta, Pääesikunnalta, Rajavartiolaitoksen esikunnalta, Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta, Tullilta, Nammo Lapua Oy:ltä, Sako Oy:ltä, Asealan Elinkeinonharjoittajat ry:ltä, Asekauppiainien Liitto ry:ltä ja Suomen Metsästäjäliitto r.y.:ltä.

Esitysluonnos, annetut lausunnot ja lausuntoyhteenvedo ovat julkisessa palvelussa osoitteessa: <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM002:00/2024>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 EU:n pakotesäädökset ampuma-aseista ja niihin liittyvistä tarvikkeista

Euroopan unionin neuvosto otti käyttöön jo 1.8.2014 alkaen rajoittavia toimenpiteitä Ukrainan tilanteen vakautta horjuttavien Venäjän toimien johdosta. Toimenpiteet perustuvat rajoittavista toimenpiteistä Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta annettuun neuvoston päätökseen 2014/512/YUTP, ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 833/2014, jäljempänä *pakoteasetus*, niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Seuraavaksi käydään läpi Venäjän vastaisia pakotesäädöksiä siitä näkökulmasta, joka liittyy ampuma-aseisiin tai ampuma-aseisiin liittyviin tarvikkeisiin sekä varusteisiin. Tällainen raja on tehtävä, koska Venäjään kohdistuvien pakotteiden määrä on valtava. Patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta säädetään kuitenkin myös muiden voimassa olevien sekä tulevien pakotejärjestelmien vuoksi, jotta lainsäädäntö on mahdollisimman aukoton pakotteiden tehokkaan toimeenpanon vuoksi.

Pakoteasetuksen 2 aa artiklan 1 kohdassa kielletään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 258/2012, jäljempänä *asevientiasetus*, liitteessä I lueteltujen, unionista tai sen ulkopuolelta peräisin olevien ampuma-aseiden, niiden osien sekä olennaisten komponenttien ja ampumatarvikkeiden ja asetuksen liitteessä XXXV lueteltujen ampuma-aseiden ja muiden aseiden suora tai välillinen myynti, toimitus, siirto ja vienti Venäjällä oleville luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille, yhteisöille tai elimille tai käytettäväksi Venäjällä.

Pakoteasetuksen liitteessä XXXV on luettelo 2 aa artiklassa tarkoitetuista ampuma-aseista ja muista aseista. Lisäksi pakoteasetuksen 2 aa artiklassa on viittaus asevientiasetuksen liitteeseen I. Kyseisen liitteen 14 kohdassa säädetään seuraavaa ampumatarvikkeista: kokonaiset patruunat tai niiden komponentit, mukaan luettuina hylsyt, nallit, ruuti, luodit ja amukset, joita käytetään ampuma-aseessa, edellyttäen kuitenkin, että nämä komponentit ovat luvanvaraisia kyseisessä jäsenvaltiossa.

Pakoteasetuksen 2 aa artiklan 1 a kohdan mukaan kielletään unionista vietyjen 1 kohdassa tarkoitettujen ampuma-aseiden, niiden osien sekä olennaisten komponenttien ja ampumatarvikkeiden kauttakulku Venäjän alueen kautta.

Pakoteasetuksen lisäksi asiasta säädetään uudessa pakotejärjestelmässä (niin sanottu Navalny -pakotejärjestelmä). Venäjän tilanteen johdosta määrättävistä rajoittavista toimenpiteistä on an-

nettu 27.5.2024 neuvoston asetus (EU) N:o 2024/1485. Asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa kielletään liitteessä I lueteltujen, unionista tai muualta peräisin olevien laitteiden, joita saatettaisiin käyttää kansallisiin tukahduttamistoimiin, myynti, toimitus, siirto tai vienti suoraan tai välillisesti Venäjällä oleville luonnollisille tai oikeushenkilöille, yhteisöille tai elimille tai käytettäväksi Venäjällä.

Asetuksen johdanto-osan 2 kappaleen mukaan kansallisia tukahduttamistoimia ovat muun muassa kidutus ja muu julma, epäinhimillinen ja halventava kohtelu tai rangaistus, ilman oikeudenkäyntiä toteutetut tai mielivaltaiset teloitukset, katoamiset, mielivaltaiset vangitsemiset ja muut niiden ihmisoikeuksien ja perusvapauksien törkeät loukkaukset, jotka on määritelty kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa, joihin kuuluvat ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus.

Liitteessä I on lueteltu seuraavat ampuma-aseet, ampumatarvikkeet ja niihin liittyvät tarvikkeet, joita voidaan käyttää kansallisissa tukahduttamistoimissa: 1.1 ampuma-aseet, jotka eivät kuulu Euroopan unionin yhteisen puolustustarvikeluettelon, jäljempänä ”yhteinen puolustustarvikeluettelo”, ML 1 ja ML 2 kohdissa valvonnan alaisiksi asetettuihin tuotteisiin; 1.2 ampumatarvikkeet, jotka on erityisesti suunniteltu 1.1 kohdassa lueteltuja ampuma-aseita varten, sekä niihin erityisesti suunnitellut osat.

Yhteisen puolustustarvikeluettelon ML 1 kohdassa ovat rihlattomat aseet, joiden kaliiperi on alle 20 mm, muut aseet ja automaattiasemat, joiden kaliiperi on 12,7 mm (0,50 tuumaa) tai vähemmän, ja niihin liittyvät lisälaitteet sekä niitä varten erityisesti suunnitellut komponentit. Esimerkiksi kiväärit ja yhdistelmäaseet kuuluvat näihin aseisiin. Kohta ei koske esimerkiksi ampuma-aseita, jotka on erityisesti suunniteltu harjoitusampumatarvikkeiden käyttöä varten ja joilla ei voi laukaista ammusta.

Yhteisen puolustustarvikeluettelon ML 2 kohdassa ovat rihlattomat aseet, joiden kaliiperi on 20 mm tai enemmän, muut aseet tai aseistus, joiden kaliiperi on enemmän kuin 12,7 mm (0,50 tuumaa), heittimet ja lisälaitteet sekä niitä varten erityisesti suunnitellut komponentit. Kohtaan kuuluvat esimerkiksi tykit ja haupitsit. Kohta ei koske esimerkiksi ennen vuotta 1938 valmistettuja kivääreitä, rihlattomia aseita eikä yhdistelmäaseita.

Asetuksessa säädetyt liitteissä I ja II lueteltuja tuotteita koskevat rajoitukset eivät vaikuta asetuksen (EU) N:o 833/2014 nojalla sovellettaviin rajoituksiin.

Pakoteasetuksen 2 a artiklassa säädetään kaksikäyttötuotteista. Asetuksen 2 a artiklan 1 kohdan mukaan kielletään liitteessä VII lueteltujen, unionista tai mistä tahansa muualta peräisin olevien sellaisten tuotteiden ja sellaisen teknologian, jotka voisivat edistää Venäjän sotilaallista ja teknologista kehittämistä tai puolustus- ja turvallisuusalan kehittämistä, myynti, toimitus, siirto ja vienti suoraan tai välillisesti Venäjällä oleville luonnollisille tai oikeushenkilöille, yhteisöille tai elimille tai käytettäväksi Venäjällä. Saman artiklan 1 a kohdan mukaan kielletään sellaisten liitteessä VII lueteltujen, unionista vietyjen tuotteiden ja teknologian kuljettaminen Venäjän alueen kautta, jotka saattavat edistää Venäjän sotilaallista ja teknologista kehittämistä tai sen puolustus- ja turvallisuusalan kehittämistä.

Liitteessä VII on luettelo 2 a artiklan 1 kohdassa ja 2 b artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista tuotteista ja teknologiasta. Liitteessä VII on tullinimike 9013 10: Aseisiin kiinnitettävät kiikaritähkät; periskoopit; kiikarit ja kaukoputket, jotka on suunniteltu tämän ryhmän tai XVI jakson koneiden, laitteiden tai kojeiden osiksi.

Pakoteasetuksen 3 h artiklassa kielletään liitteessä XVIII lueteltujen, unionista tai mistä tahansa muualta peräisin olevien ylellisyystuotteiden myynti, toimitus, siirto tai vienti suoraan tai välillisesti Venäjällä oleville luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille, yhteisöille tai elimille tai käytettäväksi Venäjällä. Liitteessä on luettelo 3 h artiklassa tarkoitetuista ylellisyystuotteista. Näitä ovat esimerkiksi liitteen 23 kohdassa olevat Minkä tahansa arvoiset optiset tavarat ja laitteet tullinimikkeillä ex 9004 90 90 Pimeänäkölaitteet tai lämpönäkölaitteet ja ex 9013 80 90 Punapistetähtäimet. Merkintä ex ennen tullinimikettä tarkoittaa sitä, että kaikki tullinimikkeen alaiset tuotteet eivät kuulu pakotteisiin, vaan tekstikuvauksen perusteella rajatusti osa tullinimikkeen tuotteista kuuluu pakotteisiin.

Pakoteasetuksen 12 g artiklan 1 kohdan mukaan, kun viejä myy, toimittaa, siirtää tai vie kolmanteen maahan, joka ei ole pakoteasetuksen liitteessä VIII lueteltu kumppanimaa, pakoteasetuksen liitteissä XI, XX ja XXXV lueteltuja tavaroita tai teknologiaa, pakoteasetuksen liitteessä XL lueteltuja yhteisiä ensisijaisia tuotteita tai asetuksen (EU) N:o 258/2012 liitteessä I lueteltuja ampuma-aseita ja ampumatarvikkeita, sen on sopimuksella kiellettävä 20 päivästä maaliskuuta 2024 alkaen jälleenvienti Venäjälle ja jälleenvienti Venäjällä käytettäväksi. Liitteessä XL on luettelo 12 g artiklassa tarkoitetuista tuotteista ja teknologioista ja liitteessä on esimerkiksi tullinimike 9013 10: Aseisiin kiinnitettävät kiikaritähtäimet. Kumppanimaalla tarkoitetaan esimerkiksi Yhdysvaltoja, Japania ja Yhdistynyttä kuningaskuntaa.

2.2 Siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden ja ampumatarvikkeiden vienti

2.2.1 Vientivalvontaa koskevat säädökset

Siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden, niiden olennaisten osien ja ampumatarvikkeiden viennin valvonta perustuu kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 258/2012.

Puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa (282/2012) säädetään puolustustarvikkeiden viennin, siirron, välityksen ja kauttakuljetuksen valvonnasta ja valvontamenettelyistä. Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 3 §:n mukaan laissa puolustustarvikkeella tarkoitetaan Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa (puolustustarvikeluettelo) määritellyjä, ominaisuuksiensa perusteella 22 tuoteluokkaan jaoteltuja, erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja tuotteita ja niitä varten suunniteltuja komponentteja, lisälaitteita, lisävarusteita, varustusta ja järjestelmiä. Ampuma-aseiden ja ampumatarvikkeiden osalta puolustustarvikeluettelon soveltamiseen on säädetty kaksi kansallista rajausta tuoteluokkien 1 ja 3 osalta. Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 1 osalta lakia sovelletaan vain erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuihin täysautomaattisiin aseisiin, tarkkuuskivääreihin, rihlattomiin aseisiin ja aseisiin, joissa käytetään hylsytöntä ampumatarviketta sekä aseisiin suunniteltuihin komponentteihin, lisälaitteisiin ja varusteisiin. Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 3 osalta lakia sovelletaan 3 momentissa tarkoitettujen aseiden osalta: 1) vähintään 12,7 millimetrin ampumatarvikkeisiin ja niiden komponentteihin; 2) alle 12,7 millimetrin panssaria lävistäviin, sytyttäviin ja valjojuovallisiin ampumatarvikkeisiin ja niiden komponentteihin sekä muihin sotilasstandardien mukaan merkittyihin ampumatarvikkeisiin ja niiden komponentteihin.

Vaikka puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa määritellään sotilaskäyttöön suunniteltuja tuotteita ja komponentteja, käytännössä rajanveto ja erotettavuus siviili- ja puolustustarvikkeen välillä voi olla vaikeaa, koska patruunan kaliiperi voi käydä sekä siviili- että sotilasaseisiin. Saman kaliiperin patruunaa voivat toisin sanoen käyttää metsästäjät, ampuma-urheilijat ja sotilaat.

Väljyydellä tarkoitetaan ampuma-aseen piipun pienintä sisähalkaisijaa (pikkukaliiperi). Kaliiperilla tarkoitetaan yleisesti piipun väljyyttä yhdistettynä hylsyn pituuteen. Luotiaseen kaliiperi ilmaistaan tuumina tai millimetreinä. Esimerkiksi merkintätapa .308 Win, jossa .308 tarkoittaa piipun pikkukaliiperin halkaisijaa tuumina ja Win Winchesteriä, joka kehitti kaliiperin. Merkintätapa millimetreinä on esimerkiksi 8 x 57 IS, jossa numero 8 on piipun pienin sisähalkaisija eli ampuma-aseen piipun pikkukaliiperi millimetreinä ja numero 57 on hylsyn pituus millimetreinä. Kirjaimet I ja S tulevat saksan kielen sanoista jalkaväenpatruuna (Infanteriegeschöß) ja teräväkärkinen luoti (Spitzergeschöß).

Lisäksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta säädetään kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta (uudelleenlaadittu) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2021/821. EU:n vientivalvonta-asetusta täydentää kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettu laki (500/2024).

2.2.2 Asevientiasetus ja ampuma-aselaki

Asevientiasetuksen 1 artiklan mukaan asetuksessa annetaan ampuma-aseiden, niiden osien ja olennaisten komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientilupaa sekä tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyjä koskevat säännöt kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan, jäljempänä 'YK:n ampuma-asepöytäkirja', 10 artiklan täytäntöön panemiseksi.

Esimerkiksi lyhyet monipatruunaiset kertatuliaseet ovat yksilöity asevientiasetuksen liitteessä I luvanvaraisina ampuma-aseina. Osilla tarkoitetaan mitä tahansa liitteessä I tarkoitettuja osia tai varaosia, jotka on tarkoitettu nimenomaan ampuma-aseeseen ja jotka ovat oleellisia sen toiminnan kannalta, mukaan lukien piiput, lukon kehykset tai rungot, luistit tai sylinterit, lukot tai sulkukappaleet, sekä laitteita, jotka on tarkoitettu vaimentamaan ampuma-aseen laukaus tai muunnettu vaimentajaksi.

Asevientiasetuksessa on määritelmä ampumatarvikkeista. Sen mukaan ampumatarvikkeella tarkoitetaan kokonaisia patruunoita tai niiden komponentteja, mukaan luettuina hylsyt, nallit, ruuti, luodit ja ammuksot, joita käytetään ampuma-aseessa, edellyttäen, että nämä komponentit ovat luvanvaraisia asianomaisessa jäsenvaltiossa.

Ampuma-aselain 5 §:n mukaan patruunalla tarkoitetaan ampuma-aseessa käytettäväksi soveltuvaan käyttövalmista hylsyn, nallin, ruudin ja ammuksen sekä nallin, ruudin ja ammuksen yhdistelmää sekä vastaavaa tarviketta.

Ampuma-aselain 19 §:n 1 kohdan mukaan luvanvaraista ei ole ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten vienti yksityistä tarkoitusta varten. Kuten edellä ilmenee, kyseisten esineiden yksityinen vienti, erityisen vaarallisia ammuksia lukuun ottamatta, on luvanvaraista asevientiasetuksen nojalla.

Erityisen vaarallisilla patruunoilla tarkoitetaan ampuma-aselain 10 §:n 1 momentin mukaan muun muassa 1) panssarin lävistämiseen suunniteltuja ja valmistettuja patruunoita, 2) räjähtävällä tai sytyttävällä ammuksella varustettuja patruunoita ja 3) pistoolissa tai revolverissa käytettäviksi suunniteltuja ja valmistettuja keskisytytteisiä patruunoita, joissa on reikäpäinen ammus tai kohteeseen osuessaan vaikutukseltaan laajenevuuteen perustuva ammus. Erityisen vaarallisilla ammuksilla tarkoitetaan 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettujen patruunoiden ammuksia. Erityisen vaarallisilla ammuksilla tarkoitetaan myös 9 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseessa käytettäväksi tarkoitettua ammusta, ohjusta ja taistelukärkeä. Kyseinen ampuma-ase voi olla sinko, kranaatinheitin, takaaladattava tykki sekä rakenteeltaan ja käyttötarkoitukseltaan vastaava ampuma-ase sekä ohjus- ja raketinheitinjärjestelmä.

Ampuma-aselain 62 §:ssä säädetään ampumatarvikeluvasta. Lupa voidaan antaa 45 §:n 1–8 momentissa tai 45 a §:n 1 momentissa säädetyn edellytyksin noudattaen, mitä 42 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään aseluvasta. Lupa erityisen vaarallisten patruunoiden ja ammusten hankkimiseen, valmistamiseen ja hallussapitoon voidaan antaa vain, jos siihen on erityinen syy ja yleinen järjestys ja turvallisuus eivät vaarannu. Lupaan voidaan asettaa ehto, jonka mukaan erityisen vaarallisten patruunoiden ja ammusten käyttö erityisen vaarallisissa ampuma-aseissa on kielletty. Lisäksi lupaan voidaan asettaa ehto, jolla rajoitetaan lukumäärällisesti tai muuten erityisen vaarallisten patruunoiden ja ammusten hankintaa, valmistamista ja hallussapitoa. Ampumatarvikelupa patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten hankkimiseen, valmistamiseen ja hallussapitoon voidaan antaa asekeräilijälle. Tämän pykälän nojalla myös erityisen vaaralliset ammuksot ovat luvanvaraisia.

Ampuma-aselain 62 §:ää on muutettu viimeksi lailla 724/2019, kun 19 § on alkuperäisessä muodossaan eli vuodelta 1998. Ampuma-aselain 19 §:n 1 kohta on kumottava, koska se on ristiriidassa asevientiasetuksen ja ampuma-aselain 62 §:n kanssa.

2.2.3 Ampuma-aselaki ja vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettu laki

Ampuma-aselain 1 §:n mukaan ampuma-aselakia sovelletaan ampuma-aseisiin, aseiden osiin ja patruunoihin, lukuun ottamatta paukkupatruunoita, sekä erityisen vaarallisiin ammuksiin. Lakia ei siten sovelleta patruunoiden komponentteihin, kuten ruutiin. Patruunoiden osista, jotka ovat tai jotka sisältävät räjähdysvaarallisia aineita, on voimassa, mitä niistä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005), jäljempänä *kemikaaliturvallisuuslaki*, ja sen nojalla säädetään.

Kemikaaliturvallisuuslain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on ehkäistä ja torjua vaarallisten kemikaalien sekä räjähteiden valmistuksesta, käytöstä, siirrosta, varastoinnista, säilytyksestä ja muusta käsittelystä aiheutuvia henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahinkoja. Kemikaaliturvallisuuslain 58 §:n mukaan räjähteiden valmistusta ja varastointia saa harjoittaa vain Turvallisuus- ja kemikaaliviraston luvalla, jollei kemikaaliturvallisuuslaissa muuta säädetä.

Patruunan komponenteista kemikaaliturvallisuuslain tarkoittamia räjähteitä ovat ruuti ja sytytysnalli. Kemikaaliturvallisuuslain 64 a §:n mukaan ampuma-aseiden patruunoita, sytytysnalleja ja ruutia saa varastoida myymälässä ilman 58 §:ssä säädettyä lupaa, jos toiminnanharjoittajalla on ampuma-aselain mukainen lupa ampuma-aseiden ja patruunoiden kauppaan. Kemikaaliturvallisuuslain 82 §:n mukaan räjähteitä saavat pitää hallussaan ainoastaan ne, joille niitä voidaan luovuttaa 82, 82 a tai 83 §:n mukaisesti. Lain 83 §:n mukaan yksityiseen kulutukseen voidaan luovuttaa ampuma-aseen hallussapitoon oikeutetulle ampuma-

aseissa ja niiden patruunoissa käytettäviä ruuteja ja sytytysnaljeja. Ampuma-aseen hallussapitoon oikeutetulle saa luovuttaa ampuma-aseen patruunoiden sytytysnaljeja enintään 1000 kappaletta ja ruutia enintään 2 kilogrammaa.

Kuten edellä ilmenee, asevientiasetuksessa säädetään ampumatarvikkeista seuraavasti: patruunat tai niiden komponentit, mukaan luettuina hylsy, nallit, ruuti, luodit ja ammuks, joita käytetään ampuma-aseessa, edellyttäen kuitenkin, että nämä komponentit ovat luvanvaraisia kyseisessä jäsenvaltiossa. Asetuksessa jätetään siten kansalliseen harkintaan, säädetäänkö kyseisten komponenttien luvanvaraisuudesta kansallisessa laissa.

Suomessa ei ole siviilikäyttöön tarkoitettujen patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuutta koskevaa sääntelyä. Viennin luvanvaraisuudesta olisi säädettävä, jotta lainsäädännösämme ei olisi aukkoa, joka mahdollistaisi patruunoiden komponenttien viennin ilman lupaa.

2.2.4 Henkilötietojen suoja

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019), jäljempänä *poliisin henkilötietolaki*, 4 §:ssä säädetään henkilön perustietojen käsittelystä. Perustietoja ovat esimerkiksi nimet, syntymäaika ja -paikka ja henkilötunnus.

Poliisin henkilötietolain 11 §:n mukaan poliisi saa käsitellä henkilötietoja myös lupahallintoon liittyvien tehtävien ja sellaisten poliisille laissa erikseen säädettyjen valvontatehtävien suorittamiseksi, jotka eivät liity rikoksen ennalta estämiseen, paljastamiseen, selvittämiseen tai syyteharkintaan saattamiseen tai yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemiseen tai tällaisten uhkien ehkäisemiseen. Poliisin henkilötietolain 12 §:ssä säädetään poliisin muiden lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien henkilötietojen sisällöstä. Pykälään mukaan edellä 4 §:ssä tarkoitettujen henkilön perustietojen lisäksi poliisi saa käsitellä 11 §:ssä tarkoitettuihin tarkoituksiin seuraavia henkilötietoja: 1) hakemusta, lupaa, lausuntoa, ilmoitusta ja päätöstä koskevat tiedot ja 2) luvan myöntämisen ja voimassaolon estettä koskevat tiedot sekä luvan myöntämisen ja voimassaolon edellytysten selvittämiseksi tarvittavat tiedot, mukaan lukien terveyttä koskevat tiedot ja muut erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että yleisen tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Yleisen tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla enää valtio-sääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. (PeVL 14/2018 vp, s. 4.)

Henkilötietojen käsittelyä koskevia täydentävien säännöksiä ei ole arvioitu tarpeellisiksi.

2.2.5 Rikoslaki

Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen 215 artiklan nojalla hyväksytyjen pakotteiden rikkominen tai sen yritys on kriminalisoitu rikoslain (39/1889) 46 luvun 1-3 §:ssä säännöstelyrikoksina. Pakoteasetuksessa ei kielletä suoraan patruunoiden komponenttien vientiä, ellei sitä ole säädetty luvanvaraiseksi jäsenvaltiossa. Kuten edellä ilmenee komponentit eivät ole luvanvaraisia Suomessa ja siten komponenttien vienti siviilikäyttöön ei ole ollut rangaistavaa säännöstelyrikoksena.

Säännöstelyrikoksia koskevan rikoslain 46 luvun 1 §:ssä säädetään kaikista niistä laeista, joihin perustuvaan säännöstelyyn vastaiseen menettelyyn pykälää voidaan soveltaa. Pykälän mukaisia lakeja ovat esimerkiksi Euroopan unionin antamat tuontia ja vientiä koskevat asetukset (kohta 7) ja Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvissa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 215 artiklan nojalla talous- ja rahoitussuhteiden keskeyttämisestä kolmannen maan kanssa tai rajoittavien toimenpiteiden kohdistamisesta luonnollisiin tai oikeushenkilöihin, ryhmiin tai muihin kuin valtiollisiin yhteisöihin annetut asetukset (kohta 9). Pykälässä ei määritellä rangaistavan teon tunnusmerkistöä, vaan rangaistavan käyttäytymisen osalta viitataan muihin säännöksiin tai viranomaisen antamiin määräyksiin. Kyse on niin sanotusta blankorangaistussäännöksestä.

Rikoslain 46 luvun 2 §:n nojalla tuomitaan törkeästä säännöstelyrikoksesta, jos säännöstelyrikoksessa 1) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, 2) rikos on omiaan jollakin alueella tai koko maassa aiheuttamaan huomattavaa vaaraa väestön toimeentulolle, yhteiskunnan taloudelliselle toiminnalle tai maan taloudelliselle puolustusvalmiudelle tai 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti ja säännöstelyrikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Luvun 3 §:n nojalla tuomitaan lievistä säännöstelyrikoksista, jos säännöstelyrikos, huomioon ottaen tavoitellun hyödyn määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Säännöstelyrikoksesta (rikoslain 46 luvun 1 §) voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta, törkeästä säännöstelyrikoksesta (rikoslain 46 luvun 2 §) vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta, ja lievistä säännöstelyrikoksista (rikoslain 46 luvun 3 §) sakkoa. Säännöstelyrikokseen ja törkeään säännöstelyrikokseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään (rikoslain 46 luvun 13 §).

Patruunoiden komponenttien vientiin liittyviä tapauksia on ollut Tullissa useita. Tarkkoja tietoja ei ole kuitenkaan saatavilla. Pakotejärjestelmien toimivuuden vuoksi olisi tärkeää säätää rikoslain 46 luvun 1 §:ään rangaistusuhka patruunoiden komponenttien viennistä ilman lupaa.

2.3 Poliisin hallussa olevien esineiden luovuttaminen

2.3.1 Ampuma-aselaki

Ampuma-aselain 99 §:ssä säädetään poliisin hallussa olevien esineiden luovuttamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan ampuma-ase, aseosa, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksot, jotka ovat haltuunotosta 91 §:n 1 momentin perusteella tehdyn päätöksen nojalla poliisin hallussa, sekä ampuma-ase, joka on haltuunotosta 91 §:n 2 momentin perusteella tehdyn päätöksen nojalla poliisin hallussa, voidaan luovuttaa kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä omistajan ilmoittamalle tai hyväksymälle asianmukaisen luvan haltijalle. Poliisi voi erityisestä syystä jatkaa määräaika enintään kolmella kuukaudella.

Ampuma-aselain 118 §:ssä säädetään muutoksenhausta. Pykälän 2 momentin mukaan ampuma-aseissa tarkoitettu päätös luvan tai hyväksynnän peruuttamisesta taikka haltuunotosta, väliaikaisesta haltuunotosta tai väliaikaisen haltuunoton voimassaoloajan jatkamisesta pannaan muutoksenhausta huolimatta täytäntöön, jollei valitusviranomainen sitä kiellä.

Eduskunnan oikeusasiamies on päätöksessään, diaarinumero EOAK/6855/2022, joka koski ampuma-aseen haltuunottoa, todennut, että asiassa on keskeistä, mistä ajankohdasta lasketaan ampuma-aselain 99 §:n 1 momentissa säädetty kolmen kuukauden määräaika ja mikä on muutoksenhaun vaikutus tuon määräajan kulumiseen.

Ampuma-aselain 99 §:n 1 momentti olisi täsmennettävä siten, että muutoksenhaulla olisi lykkäävä vaikutus säännöksessä tarkoitetun kolmen kuukauden määräajan laskemisen alkamiseen.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on täydentää voimassa olevia pakotejärjestelmiä ja pyrkiä varmistamaan niiden aukoton toimivuus.

Kansalaisyhteisöjä ja poliittisia oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa (SopS 8/1976) ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (SopS 18/1990) turvataan muun muassa oikeus elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Tavoitteena on osaltaan edistää myös näiden oikeuksien toteutumisesta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan täydentävää sääntelyä Euroopan unionin pakoteasetukseen ja asevientiasetukseen siten, että patruunoiden komponenttien vienti olisi luvanvaraista.

Rikoslaisissa säädettäisiin, että patruunan komponenttien vienti ilman lupaa olisi rangaistavaa säännöstelyrikoksena ehdotetun rikoslain 46 luvun 1 §:n 1 momentin 10 kohdan nojalla.

Edellä mainittuja ehdotuksia tarkasteltaessa on kuitenkin kiinnitettävä huomiota seuraavaan: Hallituksen esityksessä rikoslain 46 luvun muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE ... /2024 vp) ehdotetun lainsäädännön mukaisesti pakotteiden vastaiset teot tulisivat rangaistavaksi pakoterikoksina.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Esitysehdotuksesta ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

4.2.2 Viranomaisvaikutukset

Esitysehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia Poliisihallituksen tai poliisilaitosten tehtäviin lupaviranomaisena.

Tulli toimii vientivalvontaviranomaisena. Myöskään Tullin tehtäviin ehdotuksella ei olisi merkittäviä vaikutuksia.

Poliisilaitoksia, Rajavartiolaitosta, Tullia ja Turvallisuus- ja kemikaalivirastoa olisi ohjeistettava säännöksistä, jotka koskevat patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuutta. Ohjeistuksella lisättäisiin tietoisuutta kyseisestä pakotteesta ja estettäisiin myös kyseisen pakotteen kiertäminen. Lisäksi ohjeistus olisi tärkeää myös sen takia, että viranomaisten välinen yhteistyö toimisi vientivalvonnassa tehokkaasti.

4.2.3 Yritysvaikutukset

4.2.3.1 Yritysten kuuleminen

Esityksen valmistelun aikana pyrittiin selvittämään suurten ja pienten yritysten määrää. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmässä on yhteensä 72 yritystä, joiden toimialana on räjähdysaineiden sekä aseiden ja ammusten valmistus (tilanne 25.7.2024). Näistä yrityksistä oli havaittavissa kaksi suurta yritystä, joita lakiehdotus koskisi. Pienistä yrityksistä nimien ja toimialan perusteella oli vaikeaa päätellä ne yritykset, joihin lakiehdotus vaikuttaisi. Pienillä yrityksillä tarkoitetaan yrityksiä, joiden vuosittainen liikevaihto on korkeintaan 100 000 euroa.

Sisäministeriö kuuli kirjallisesti esitysluonnoksesta ja erityisesti vaikutuksista yrityksiin edellä mainittua kahta suurta yritystä ja Asekauppiainden Liitto ry:tä mahdollisten pienten yritysten edustajana.

4.2.3.2 Vaikutukset yrityksiin

Työhön liittyvillä oikeuksilla ja vapauksilla on ihmiselle keskeinen merkitys. Perustuslain 18 §:ssä tarkoitettu elinkeinovapaus tarkoittaa oikeutta harjoittaa mitä tahansa toimintaa taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi ilman, että on asetettu esteitä. Elinkeinonharjoittajalla on kuitenkin aina riski toimintansa epäonnistumisesta, joten lailla ei pitäisi asettaa muita esteitä kuin niitä, jotka ovat tärkeitä yhteiskunnallisen intressin vuoksi.

Patruunan komponenttien viennin luvanvaraisuus kohdistuisi suoraan ja välittömästi kaikkiin niihin yrityksiin, joiden toimialana on räjähdysaineiden ja aseiden ja ammusten valmistus ja jotka vievät komponentteja Suomesta EU-tullialueen ulkopuolelle.

Suurten yritysten viennistä on kiinnitettävä huomiota siihen, että patruunoiden komponenttien vienti on vain yksi viennin osa-alue ja yritykset ovat voineet viedä jo aiemmin patruunoiden komponentteja puolustustarvikkeina.

Jos pieniä yrityksiä olisi, niin pieniin yrityksiin komponenttien viennin luvanvaraisuudella olisi suhteessa suuriin yrityksiin merkittävämmät vaikutukset. Vaikutus pieniin yrityksiin voisi näkyä esimerkiksi liikevaihdon ja yrityksen kannattavuuden sekä kilpailukyvyn alenemisena, jos lupahakemuksen käsittely jostakin syystä viivästyisi.

Ehdotetun sääntelyn noudattaminen voisi vaikuttaa myös yrityksen maineeseen. Yritykset, jotka hakisivat vientilupaa ja noudattaisivat annettuja säädöksiä pakotteista, saisivat helpommin asiakkaiden ja sidosryhmien luottamuksen kuin ne yritykset, joilla ei olisi vientilupaa.

4.2.3.3 Vaikutukset hallinnolliseen taakkaan

Hallinnollinen taakka on se osa hallinnollista kustannuksista, joka aiheutuu sellaisista toimenpiteistä, joita yritykset tekevät ainoastaan lainsäädännön niin edellyttäessä eivätkä oman liiketoiminnan tarpeesta.

Vientiluvan hakeminen tarkoittaisi yrityksille hallinnollisen taakan kasvua. Luvan hakeminen aiheuttaisi lisätyötä, toimitusaikataulujen pidentymistä sekä lisääntyneitä lupakustannuksia komponenttimyynnin osalta.

Luvan hakeminen tarkoittaisi yritykselle myös yhteydenpitoa lupaviranomaiseen, jotta lupahakemus olisi mahdollisimman nopeasti ratkaistavissa. Luvan hakemisesta aiheutuva hallinnollinen taakka olisi merkittävä sen kustannusvaikutusten kautta pienille yrityksille, koska pienyrityksillä ei ole välttämättä vientiin erikoistuneita asiantuntijoita itsellään käytössä.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Esityksen valmistelussa on pohdittu sitä, mitä lupaa edellytetään, kun asevientiasetuksessa säädetään seuraavasti ampumatarvikkeista: kokonaiset patruunat tai niiden komponentit mukaan luettuina hylsytyt, nallit ruuti, luodit ja ammuksot, edellyttäen kuitenkin, että nämä komponentit ovat luvanvaraisia kyseisessä jäsenvaltiossa. Valmistelussa on ollut selvää, että patruunoiden komponenttien hallussapitoluvasta ei voitaisi säätää, koska esimerkiksi hylsytyjen luvatonta hallussapitoa olisi vaikea valvoa ja siitä määrättävä rikosoikeudellinen seuraamus olisi kohtuutonta hallussapitäjää kohtaan.

Esityksen valmistelussa on pohdittu myös sitä, että viennin luvanvaraisuudesta ei säädettäisi. Tästä seuraisi se, että patruunoiden komponenttien vienti ei olisi vientivalvonnan piirissä. Tämä vaihtoehto ei ole ollut mahdollinen, koska Venäjä käy edelleenkin hyökkäyssotaa Ukrainassa. Komponenttien viennin luvanvaraisuudella voidaan myös estää komponenttien vienti sotilaskäyttöön toisen valtion kautta, joten tämäkin tukee sitä vaihtoehtoa, että komponenttien vienti olisi oltava luvanvaraista.

Edellä mainitut ovat tärkeitä sekä Venäjän vastaisten pakotteiden, että muiden pakotejärjestelmien toimivuuden ja tehokkuuden kannalta.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsissa vapenlag (jäljempänä *aselaki*) –nimisessä laissa säädetään ampuma-aseista, ampuma-aseisiin rinnastettavista esineistä, ampumatarvikkeista, äänenvaimentimista ja aseiden lippaista. Ampuma-aseiden, ampumatarvikkeiden, äänenvaimentimien tai aseiden lippaiden hallussapitoon vaaditaan aselain mukaan poliisiviranomaisen lupa. Ampumatarvikkeita ovat esimerkiksi patruunat, ammuksot ja sytytysnallit.

Förordning (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition –nimisessä asetuksessa säädetään asevientiasetusta täydentävää sääntelyä. Jokainen, joka haluaa viedä siviilikäyttöön tarkoitettuja ampuma-aseita, niiden osia tai ampumatarvikkeita EU:n ulkopuoliseen maahan, tarvitsee siihen Inspektionen för strategiska produkter (ISP) -nimisen viranomaisen vientiluvan.

Lag (1992:1300) om krigsmateriel –nimisessä laissa säädetään puolustustarvikkeiden viennin luvanvaraisuudesta. Lakia sovelletaan förordning (1992:1303) om krigsmateriel -nimisen asetuksen liitteessä määriteltyihin puolustustarvikkeisiin. Näitä ovat esimerkiksi sileäpiippuiset aseet, joiden kaliiperi on alle 20 millimetriä ja muut aseet ja automaattiaset, joiden kaliiperi on enintään 12,7 millimetriä. Asetuksen liitteessä määritellään myös komponentteja, joita ovat muun muassa metalli- tai muovikomponentit, kuten sytytysnallit, hylsytyt sekä ammusten metalliosat. Lain soveltamisalaan kuuluvissa asioissa vientilupaviranomaisena toimii yksittäisiä tapauksia lukuun ottamatta ISP.

5.2.2 Tanska

Bekendtgørelse af lov om våben og eksplosivstoffer m.v. (LBK nr 1736 af 26/08/2021) –nimisen lain mukaan kiellettyä on ampumatarvikkeiden, kuten hylsyjen ja ammusten tuonti tai valmistus, mukaan lukien kokoaminen, ilman oikeusministerin tai hänen valtuuttamansa edustajan lupaa. Lisäksi on kiellettyä myös esineiden, jotka sisältävät räjähteitä, tuonti tai valmistus. Oikeusministeri voi antaa yksityiskohtaisia sääntöjä kiellon soveltamisalaa kuuluvien räjähteiden viennistä.

5.2.3 Saksa

Saksassa Waffengesetz (jäljempänä *aselaki*) –nimisessä laissa säädetään ampuma-aseiden ja ampumatarvikkeiden käytöstä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta. Lain liitteessä 1 on määritelty aseet ja ampumatarvikkeet, joihin lakia sovelletaan. Ampumatarvikkeet ovat tarkoitettu ampumiseen ampuma-aseesta. Ampumatarvikkeita ovat esimerkiksi patruunat ja patruunat ilman hylsyä.

Außenwirtschaftsgesetz (AWG) –nimisen lain eli ulkomaankauppaa koskeva lain mukaan oikeustoimia ulkomaankaupassa voidaan rajoittaa yleisen turvallisuuden ja ulkomaisten etujen suojaamiseksi.

Außenwirtschaftsverordnung (AWV) –nimisessä asetuksessa eli ulkomaankauppaa koskevassa asetuksessa säädetään vientilupaa edellyttävistä tuotteista. Asetuksen liitteenä oleva vientiluettelo sisältää muun muassa aseet, ampumatarvikkeet ja varustelumateriaalit. Esimerkiksi siileäpiippuiset käsiaseet, joiden kaliiperi on alle 20 millimetriä ja muut käsiaseet ja näissä aseissa käytettävät ampumatarvikkeet ovat vientiluvanvaraisia. Erityisesti suunnitteluihin ampumatarvikkeiden osiin kuuluvat metalli - tai muovikomponentit, kuten alasimet nalleissa, luotivaipat ja muut metalliosat sekä ponneaineet. Asetuksessa säädetään myös vientikielloista. Liitteessä tarkoitettuja tuotteita ei saa viedä esimerkiksi Iraniin, Libyaan tai Venäjälle.

Toimivaltainen lupaviranomainen aseiden ja ampumatarvikkeiden vientiä ja tuontia koskevissa asioissa on Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle (BAFA) – niminen viranomainen.

6 Lausuntopalaute

Lausunnoissa...

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta

1 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että lakia sovellettaisiin patruunoiden komponenttien vientiin.

Viennillä tarkoitetaan Unionin tullikoodeksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 952/2013 (uudelleen laadittu), jäljempänä *EU:n tullikoodeksi*, 269 artiklassa tarkoitettua vientimenettelyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että lakia ei sovellettaisi Euroopan unionin yhteiseen puolustustarvikeluetteluun sisältyvien patruunoiden komponenttien vientiin. Puolustustarvikkeet on lueteltu Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa (sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksytyn

neuvoston yhteisen kannan 2008/944/YUTP piiriin kuuluvat tarvikkeet). Puolustustarvikkeiden vientiin tarvitaan aina valtioneuvoston tai puolustusministeriön myöntämä lupa.

2 §. Viennin luvanvaraisuus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että patruunoiden komponentteja ei saisi viedä Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelle ilman vientiin myönnettä lupaa. Euroopan unionin tullialueeseen kuuluvat pääsääntöisesti EU-jäsenvaltiot. Euroopan unionin tullialueeseen kuuluvista alueista, mukaan luettuina niiden aluemerit, sisäiset aluevedet ja ilma-tila, säädetään EU:n tullikoodeksin 4 artiklassa.

Pykälän 1 momentissa yksilöitäisiin patruunoiden komponentit. Nämä olisivat hylsy, nallit, ruuti, luodit ja amukset. Patruunan komponenttiedot perustuvat asevientiasetuksen liitteessä I olevaan sääntelyyn, jossa edellytetään komponenttien luvanvaraisuudelle kansallista sääntelyä.

3 §. Luvan hakeminen. Pykälän 1 momentin mukaan vientilupaa haettaisiin siihen tarkoitukseen suunnitellulla hakemuslomakkeella. Lomakkeen käyttäminen olisi perusteltua siitä syystä, että hakemuksessa olisi kaikki tarvittavat tiedot hakemuksen käsittelyyn ja lupaharkintaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lupahakemuksen sisällöstä. Hakijaa/viejää koskevien tietojen lisäksi hakemuksen sisällössä korostuisi, koska kyse olisi pakotteista, vietävien tuotteiden kuvaus ja loppukäyttö sekä se valtio, jonne tuotteet olisi tarkoitus viedä eli määräämää. Lisäksi hakemuksessa olisi yksilöitävä kauttakulkumaa, jos patruunoiden komponentit kuljetetaan toisen valtion kautta.

Viejällä tarkoitetaan esimerkiksi unionin tullialueella sijoittautunutta luonnollista- tai oikeushenkilöä, joka tekee vientiä koskevan tulli-ilmoituksen tai jonka puolesta ilmoitus tehdään. Ilmoituksen vastaanottohetkellä henkilöllä on oltava sopimus vastaanottajan kanssa kolmannessa maassa ja valta päättää tuotteen lähettämisestä unionin tullialueelta.

Hakemukseen olisi liitettävä kopio viennin perustana olevasta asiakirjasta, esimerkiksi sopimuksesta tai tilausvahvistuksesta.

4 §. Luvan myöntäminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin informatiivinen viittaus asevientiasetuksen 10 ja 11 artiklaan. Lupaharkinnassa otettaisiin huomioon samat viranomaisten velvollisuudet luvan myöntämisen edellytyksistä ja lupien epäämisestä kuin ampuma-aseiden viennissä. Informatiivinen viittaus olisi tärkeää erityisesti niille henkilöille, jotka vievät patruunoiden komponentteja elinkeinotoiminnassa.

Esimerkiksi asevientiasetuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan tehdessään asetuksen nojalla päätöksen vientiluvan myöntämisestä jäsenvaltioiden on otettava huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset näkökohdat, mukaan lukien a) niille asianomaisten kansainvälisten vientivalvontajärjestelyiden osapuolina tai asianomaisten kansainvälisten sopimusten nojalla kuuluvat velvoitteet ja sitoumukset, b) kansallisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökohdat, mukaan luettuina ne, jotka kuuluvat yhteisen kannan 2008/944/YUTP piiriin ja c) aiottuun lopulliseen käyttöön, vastaanottajaan, yksilöityyn loppukäyttäjään ja luvan kiertämisen vaaraan liittyvät näkökohdat.

Lisäksi lupaa myönnettäessä olisi kiinnitettävä huomiota myös siihen, milloin lupa on asevientiasetuksen 11 artiklan nojalla evättävä. Epäämisperuste on esimerkiksi, että hakijalla on puitepäätöksen 2002/584/YOS 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu rikoksesta rikosrekisterimerkintä. Näitä rikoksia ovat esimerkiksi terrorismi, ihmiskauppa ja ampumatarvikkeiden ja räjähteiden laiton kauppa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että lupaviranomaisen olisi selvitettävä ulkoministeriöltä, jos lupa-asian käsittely sitä edellyttää, että luvan myöntämiseen ei ole ulko- tai turvallisuuspoliittista estettä.

5 §. Lupaviranomainen. Pykälässä säädettäisiin lupaviranomaisesta. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan ottanut kantaa siihen, että toimivaltainen viranomainen on käytävä ilmi laista (PeVL 67/2010 vp, s. 5). Ampuma-aselain 17 §:n 3 momentin mukaan asevientiasetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa lupa- ja valvontaviranomaisena toimii Poliisihallitus. Myös patruunoiden komponenttien viennissä lupaviranomainen olisi Poliisihallitus. Lupahakemuksen voisi jättää myös poliisilaitokselle.

6 §. Maksut. Valtion maksuperustelain (150/1992, jäljempänä *maksuperustelaki*) 4 §:n mukaan päätökset, jotka on tehty hakemuksesta ovat maksullisia, jollei suoritteiden maksuttomuudelle ole perusteltua syytä. Maksuperustelain 6 §:n mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteiden tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (omakustannusarvo).

Poliisin suoritteiden ja virka-avun maksullisuudesta vuonna 2024 annetun sisäministeriön asetuksen (1124/2023) mukaan muun muassa kaupallisen vientiluvan hinta on 145 euroa.

7 §. Muutoksenhakuoikeus. Pykälän 1 momentissa olisi informatiivinen viittaus muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen annettuun lakiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että muutoksenhausta huolimatta pantaisiin täytäntöön asevientiasetuksen 11 artiklassa tarkoitettu luvan mitätöimistä, keskeyttämistä, muuttamista tai peruuttamista koskeva päätös, jollei valitusviranomainen sitä kiellä.

Kyseisessä tilanteessa luvan myöntämistä koskevat edellytykset eivät olisi täyttyneet tai eivät enää täytyisi. Päätös on luonteeltaan sellainen, että se on pantava täytäntöön heti. Ehdotetulla säännöksellä estettäisiin siten se, että viejä toteuttaisi viennin ennen päätöksen lainvoimaa esimerkiksi määräraahan, joka ei noudattaisi kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteitaan.

7.2 Ampuma-aselaki

5 §. Patruuna. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti. Momentissa säädettäisiin, että patruunoiden osien eli komponenttien viennistä säädettäisiin patruunoiden komponenttien viennistä annetussa laissa (/).

19 §. Poikkeukset luvanvaraisuudesta. Pykälän 1 momentin 1 kohta ehdotetaan kumottavaksi. Koska asevientiasetuksessa säädetään yksityiseen tarkoitukseen tapahtuvasta ampuma-aseiden, niiden osien sekä ampumatarvikkeiden viennin luvanvaraisuudesta ja ampuma-aselain 62 §:n erityisen vaarallisten ammusten luvanvaraisuudesta, olisi kumottava voimassa oleva sääntely, jossa säädetään, että luvanvaraista ei ole ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten vienti yksityistä tarkoitusta varten.

99 §. Poliisin hallussa olevien esineiden luovuttaminen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että haltuunottoa koskevan päätöksen olisi oltava lainvoimainen, josta laskettaisiin pykälässä tarkoitettu kolmen kuukauden määräaika. Näin aseiden omistajan perustuslain 15 §:ssä tarkoitettu oikeus omaisuuteensa olisi turvattu ja myös perustuslain 21 §:ssä säädetty muutoksenhakuoikeus olisi aito. Yleinen järjestys ja turvallisuus olisi otettu huomioon, koska esine olisi mahdollisen muutoksenhaun ajan poliisin hallussa.

7.3 Rikoslaki

1 §. Säännöstelyrikos. Pykälää ehdotetaan lisättäväksi uusi 10 kohta. Uudessa kohdassa säädetäisiin rangaistavaksi patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta annettavassa laissa tarkoitetun sääntelyn rikkominen tai rikkomisen yrittäminen.

Rikos olisi rangaistava vain tahallisenä. Voimassa oleviin säännöstelyrikosten rangaistusasteikkoihin ei tulisi muutoksia. Perusmuotoisena säännöstelyrikoksena rangaistavan patruunoiden komponenttien luvattoman viennin rangaistusasteikko olisi siten sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Törkeästä säännöstelyrikoksesta säädetty rangaistus olisi vankeutta neljästä kuukaudesta neljään vuoteen ja lievästä säännöstelyrikoksesta sakkoa.

Kun patruunoiden komponenttien vienti tulisi ehdotetun lain nojalla Suomessa luvanvaraiseksi, niiden vienti EU:n pakotteiden kohteena olevaan valtioon tulisi samalla näiden pakotteiden nojalla kielletyksi. Tämä johtuu siitä edellä esiin tuodusta syystä, että pakoteasetuksessa tällainen vienti kyseisiin valtioihin on kiellettyä vain, jos vienti on säädetty kansallisessa laissa luvanvaraiseksi (pakoteasetuksen 2 aa artiklan 1 kohta, jossa on viittaus asevientiasetuksen liitteeseen I).

Hallitus on [pvm] antanut eduskunnalle esityksen rikoslain 46 luvun muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. SEUT 215 artiklan nojalla annettujen pakoteasetusten ja SEU 29 artiklan nojalla annettujen pakotepäätösten kansallisen täytäntöönpanolain rikkominen olisi jatkossa rangaistavaa rikoslain 46 luvun 3 a – 3 d §:n nojalla pakoterikoksina.

Patruunoiden komponenttien viennissä olisi kysymys erityisesti mainitussa esityksessä ehdotetun 3 a §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetusta pakotteen rikkomisesta. Säännöstelyrikokseen nähden rangaistavuuden ala ei tällaisten tekojen osalta muuttuisi. Törkeinä pakoterikoksina tuomittavien rikosten kvalifiointiperusteet olisivat jonkin verran laajemmat törkeään säännöstelyrikokseen nähden. Törkeinä tuomittavien rikosten enimmäisrangaistus nousisi asiallisesti neljästä vuodesta viiteen vuoteen vankeutta.

8 Voimaantulo

Lait ovat tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Osana Ukrainan sotaan liittyviä talouspakotteita, on tärkeää, että patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta ja rangaistusuhasta olisi voimassa oleva sääntely.

9 Suhde muihin esityksiin

Hallitus on [pvm] antanut eduskunnalle esityksen rikoslain 46 luvun muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE .../2024 vp). Esityksen mukaisella lainsäädännöllä pantaisiin kansallisesti täytäntöön unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittelystä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin ((EU) 2024/1226) mukaiset velvoitteet. Ehdotettujen lainmuutosten johdosta EU:n asettamien pakotteiden rikkomiseen ei jatkossa sovellettaisi rikoslain 46 luvun 1 §:n 1 momentin 9 kohtaa, joka kumottaisiin. Sen sijaan tällaiset teot olisivat jatkossa rangaistavia pakoterikoksina ehdotettujen rikoslain 46 luvun 3 a – 3 d §:n nojalla. HE .../2024 vp:n merkitystä nyt annettavassa hallituksen esityksessä ehdotettavan lainsäädännön kannalta selostetaan tarkemmin edellä säännöskohtaisissa perusteluissa.

Euroopan parlamentin käsittelyssä on ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ampuma-aseiden, niiden olennaisten osien ja ampumatarvikkeiden viennistä, tuonnista ja kauttakuljetuksesta sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta (uudelleenlaadittu) annettava asetus, jäljempänä *EU:n ampuma-aseasetus*. EU:n ampuma-aseasetus kumoaa asevientiasetuksen. Tässä esityksessä olevat viittaukset asevientiasetukseen tarkoittavat tulevaisuudessa viittausta EU:n ampuma-aseasetukseen sen vastaavuustaulukon mukaisesti.

10 Toimeenpano ja seuranta

Kun laki on tullut voimaan, on seurattava, kuinka paljon lupia on myönnetty ja hylkääviä lupapäätöksiä tehty. Samalla voidaan arvioida, kuinka se hallinnollinen taakka, joka on esityksessä arvoitu, on vaikuttanut yritysten toimintaan.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esitystä on arvioitava perustuslain 18 §:ssä tarkoitetun elinkeinovapauden, perustuslain 15 §:ssä tarkoitetun omaisuuden suojan, perustuslain 21 § tarkoitetun oikeusturvan ja perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta.

I Elinkeinovapauden ja omaisuuden suojan rajoittaminen

Tarkkarajaisuus ja täsmällisyys

Elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten pitää ilmetä laista (PeVL 36/2021 vp, s. 2 ja PeVL 9/2005 vp, s. 2).

EU-tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallista sääntelyä ei saa antaa asetuksen soveltamisalalla, ellei asetus nimenomaisesti velvoita tai valtuuta täydentävään kansalliseen sääntelyyn (asia 34/73, Variola, tuomio 10.10.1973, asia 50/76, Amsterdam Bulb BV, tuomio 2.2.1977).

Patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta annettavan lain 2 §:ssä säädettäisiin, että patruunoiden komponentteja ei saa viedä Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelle ilman vientiin myönnettyä lupaa. Lakiehdotuksen 2 §:ssä yksilöitäisiin myös patruunoiden komponentit eli patruunoiden osat. Nämä olisivat hylsy, nallit, ruuti, luodit ja ammuks.

Rajoittamisvallan edellytykset ja laajuus ovat määritelty ehdotetussa säännöksessä siten, että vienti EU:n tullialueen ulkopuolelle on luvanvaraista. Lakiehdotus komponenttien luvanvaraisuudesta perustuu siihen, että pakoteasetuksessa ja asevientiasetuksessa edellytetään, että patruunoiden komponentit ovat luvanvaraisia jäsenvaltiossa. Luvanvaraisuus kohdistuu patruunoiden komponentteihin, jotka ovat yksilöity ehdotetussa säännöksessä samoin kuin asevientiasetuksessa.

Lakiehdotuksen 3 §:ssä säädettäisiin luvan hakemisesta ja 4 §:ssä luvan myöntämisestä. Vientilupaa haetaan siihen tarkoitukseen suunnitellulla lomakkeella. Myöntäminen tapahtuisi asevientiasetuksen 10 ja 11 artiklan nojalla.

Rajoittamisvaltuutta on oikeutettu käyttämään lakiehdotuksessa 5 §:ssä tarkoitettu viranomaisen eli Poliisihallitus.

Lakiehdotus patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta on täsmällinen ja tarkkarajainen.

Rajoitusperusteen hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Säännöksellä on tarkoitus vahvistaa jokaisen oikeus hankkia toimeentulonsa työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Lisäksi säännöksessä vahvistetaan yrittämisen vapauden periaate, kun ammatti ja elinkeino mainitaan nimenomaan toimeentulon hankkimisen keinona. Sanat "lain mukaan" viittaavat mahdollisuuteen rajoittaa säännöksessä turvattua oikeutta lailla (HE 309/1993 vp, s. 67).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinovapauden luvanvaraisuuden olevan poikkeuksellisesti mahdollista (PeVL 94/2022, s. 2 ja PeVL 13/2014 vp, s. 2). Valiokunta on arvioinut luvanvaraistamisen edellytyksiä ja muita elinkeinon harjoittamiseen ehdotettuja rajoituksia perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, ennen muuta lailla säätämisen vaatimuksen, tavoitteen hyväksyttävyyden ja rajoituksen oikeasuhtaisuuden kannalta (PeVL 94/2022 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisen toimivaltuudet määräytyvät sidotun harkinnan, missä määrin tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti (PeVL 94/2022 vp, s. 2 ja PeVL 36/2021, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin ja olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (ks. esim. PeVL 65/2014 vp, s. 3 ja PeVL 34/2012 vp, s. 2).

Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuudensuoja käsite sisältää vallan hallita ja käyttää omaisuutta sekä myös vallan määrätä siitä (PeVL 41/2006, vp, s. 2 ja PeVL 49/2005, s. 2). Mikäli omistusoikeuteen aikaisemmin kuuluvia oikeuksia vähennetään tai rajoitetaan, puututaan samalla omaisuuteen, vaikka omistusoikeuden kohteena oleva esine sinänsä säilyisikin koskemattomana haltijallaan (HE 309/1993 vp, s. 62). Perusoikeusudistuksen jälkeen perusoikeuksien rajoituksia on omaisuudensuojan osalta arvioitu perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten mukaan (PeVL 19/2021 vp, s. 2 – 3, PeVL 24/2020 vp, s. 2).

Ehdotettua 2 §:ää viennin luvanvaraisuudesta on pidettävä elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuteen rinnastuvana sääntelynä. Lisäksi ehdotus rajoittaa omaisuuden suojaa, koska komponenttien omistajalla ei ole mahdollisuutta vapaasti määrätä omaisuudestaan, kun vienti EU:n tullialueen ulkopuolelle olisi luvanvaraista.

Luvan myöntämisen edellytyksistä ja luvan peruuttamisesta säädetään asevientiasetuksessa, johon viitataan lakiehdotuksen 4 §:ssä. Toisin sanoen lupaharkinta ja luvan peruuttaminen tapahtuvat kyseisen asetuksen nojalla, täydentävää sääntelyä ei asetukseen ole ehdotettu.

Perusoikeuden rajoitus on sallittu vain, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään. (PeVL 10/2021 vp, s. 3 ja PeVM 25/1994 vp, s. 5.)

Esityksen tavoitteena on täydentää voimassa olevia pakotejärjestelmiä ja pyrkiä varmistamaan niiden aukoton toimivuus. Esityksen tavoitteena on myös osaltaan edistää Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja perustuslaissa tarkoitettua oikeutta elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudelle on ihmisoikeuksiin ja perusoikeuksiin kiinnittyä painava peruste.

Jotta patruunoiden komponenttien viennin valvonta olisi mahdollista, ainoa keino on ollut säätää viennin luvanvaraisuudesta. Patruunoiden komponenttien vientiä pakotteiden kohteena olevaan maahan ei ole muutoin mahdollista estää.

Ehdotetulle sääntelylle on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät ja painavat perusteet sekä ehdotettu sääntely on myös oikeasuhtainen.

II Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Ehdotetussa patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta annettavan lain 7 §:ssä säädettäisiin muutoksenhakuoikeudesta. Pykälässä 1 momentissa säädettäisiin, että muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että muutoksenhausta huolimatta pannaan täytäntöön asevientiasetuksen 11 artiklassa tarkoitettu päätös vientiluvan mitätöimisestä, keskeyttämisestä, muuttamisesta tai peruuttamisesta, jollei valitusviranomaisen sitä kiellä.

Perusoikeuksia rajoitettaessa on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelyistä (PeVM 25/1994 vp, s. 5). Perustuslaista johtuvat vaatimukset täytetään oikeusturvan osalta, jos viitataan hallinnon yleislakeihin. Ehdotetun pykälän 1 momentissa on otettu huomioon kyseinen lähtökohta.

Muutoksenhakuoikeus on perustuslain mukainen pääsääntö, josta on mahdollista säätää lailla vähäisiä poikkeuksia. Poikkeukset eivät saa muuttaa muutoksenhakuoikeuden asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa saa vaarantaa yksilön oikeusturvaa (PeVL 5/2006 vp, s. 7).

Pykälän 2 momentin sääntelyssä olisi kyse muutoksenhakukieltoon rinnastettavasta asiasta. Kyse olisi kiireellisen päätöksenteon turvaamisesta, minkä perusteella viranomaisen päätös voitaisiin panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Muutoksenhakuoikeuden sääntely ehdotetulla tavalla olisi hyväksyttävää, koska esimerkiksi määräämään ihmisoikeustilanne olisi voinut muuttua siitä, mitä se oli, kun vientilupa myönnettiin. Näin ollen esimerkiksi päätös vientiluvan peruuttamisesta olisi pantava kiireellisesti täytäntöön. Oikeusturvan takeena olisi kuitenkin se, että muutoksenhakutuomioistuin voisi kieltää päätöksen täytäntöönpanon.

III Rangaistavuuden edellytykset

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

Ehdotettu rikoslain 41 luvun 1 §:n 10 kohdassa säädettäisiin, että joka rikkoo tai yrittää rikkoa patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta annettavan lain (/) 2 §:n viennin luvanvaraisuudesta säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla annettua säännöstelymääräystä, on tuomittava säännöstelyrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate sisältää vaatimuksen sääntelyn täsmällisyydestä. Sen mukaan kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa (ks. esim. PeVL 26/2002 vp, s. 2/I).

Laillisuusperiaatteeseen liittyvistä syistä blankorangaistussääntelyyn on ollut syytä suhtautua torjuvasti (PeVL 53/2018 vp, s. 3 ja PeVL 10/2016 vp, s. 8). Blankosääntelyn osalta tavoitteena tulee olla, että niiden edellyttämät valtuutusketjut ovat täsmällisiä, rangaistavuuden edellytykset ilmaisevat aineelliset säännökset ovat kirjoitetut rikossäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella ja nämä säännökset käsittävästä normistosta käy ilmi myös niiden rikkomisen rangaistavuus sekä kriminalisoinnin sisältävässä säännöksessä on jonkinlainen asiallinen luonnehdinta kriminalisoitavaksi tarkoitettusta teosta (PeVM 25/1994 vp, s. 8/I).

Ehdotetussa lain kohdassa viitattaisiin selkeästi patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta annettavassa laissa säädettävään säännökseen viennin luvanvaraisuudesta. Säännöksen sanamuodon perusteella on pääteltävissä, mitkä teot johtavat rikosoikeudelliseen vastuuseen eli säännös on täsmällinen ja tarkkarajainen.

Hyväksyttävyyys ja oikeasuhtaisuus

Kriminalisoinnille on myös kyettävä esittämään painava yhteiskunnallinen ja perusoikeusjärjestelmäkannalta hyväksyttävä peruste (PeVL 9/2016 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta on lisäksi usein ottanut kantaa siihen, mikä ovat hyväksyttäviä perusteita kriminalisoinneille. Esimerkiksi uhrin suojelu (ks. PeVL 6/2014 vp, s. 2) sekä tiettyjen muiden heikommassa asemassa olevien ryhmien (ks. PeVL 17/2006 vp, s. 3/I) sekä eri oikeushyviin liittyvät turvallisuusnäkökohdat (PeVL 26/2014 vp, s. 2) ovat osaltaan muodostaneet hyväksyttäviä perusteita harkita kriminalisointia.

Rikosoikeudellisen sääntelyn yhteydessä on otettava huomioon suhteellisuusvaatimus perusoikeusrajoitusten yleisenä edellytyksenä (PeVL 41/2001 vp, s. 2/II). Rangaistusseuraamuksen ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen, ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset (PeVL 23/1997).

Perusoikeusrajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja muutenkin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Perusoikeuden rajoitus on sallittu vain, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään (PeVL 5/2009 vp, s. 3).

Ehdotetulla rikoslain säännöstelyrikosta koskevalla kohdalla pyritään osaltaan suojaamaan niitä henkilöitä, joiden Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tarkoitettu oikeus elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen on vaarassa.

Pelkkä patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta annettava sääntely lakiehdotuksessa I ei olisi riittävää, vaan on ollut välttämätöntä säätää myös kriminalisointi mainittujen oikeushyvien suojaamiseksi. Pykäläehdotuksessa ei muutettaisi rangaistusasteikkoa, joten kyseisestä rikoksesta tuomittaisiin sakkoa tai vankeuteen enintään kaksi vuotta.

Sääntelylle on hyväksyttävät ja painavat perusteet. Ehdotettu sääntely on myös suhteellisuusvaatimuksen mukaista.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Koska rajoittavista toimenpiteistä Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta annetussa neuvoston asetuksessa (EU) N:o 833/2014 ja kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 258/2012 on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan patruunoiden komponenttien vientiin.
Tätä lakia ei sovelleta Euroopan unionin yhteiseen puolustustarvikeluetteloön sisältyvien patruunoiden komponenttien vientiin.

2 §

Viennin luvanvaraisuus

Patruunoiden komponentteja ei saa viedä Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelle ilman vientiin myönnettyä lupaa. Patruunoiden komponentit ovat hylsy, nallit, ruuti, luodit ja amukset.

3 §

Luvan hakeminen

Vientilupaa haetaan siihen tarkoitukseen suunnitellulla lomakkeella.

Lupahakemuksessa on oltava:

- 1) Tiedot hakijasta/viejästä;
- 2) Patruunoiden komponenttien vastaanottaja ja loppukäyttäjä;
- 3) Patruunoiden komponenttien määrä ja euromääräinen arvo;
- 4) Patruunoiden komponenttien sijaintivaltio;
- 5) Patruunoiden komponenttien loppukäyttötarkoitus ja -käyttöpaikkatiedot;
- 6) Määrämaa tai määrämaat;
- 7) Kauttakulkumaa, jos patruunoiden komponentit kuljetetaan toisen valtion kautta;
- 8) Pyydetty luvan voimassaoloaika.

Lupahakemuksen liitteenä on oltava sopimus tai muu vastaava asiakirja, johon patruunoiden komponenttien vienti perustuu.

4 §

Luvan myöntäminen

Lupaharkinnassa on otettava huomioon se, mitä säädetään luvan myöntämisestä ja epäamisestä asevientiasetuksen 10 ja 11 artiklassa.

Lupaviranomaisen on selvitettävä ulkoministeriöltä, jos lupa-asian käsittely sitä edellyttää, että luvan myöntämiseen ei ole ulko- tai turvallisuuspoliittista estettä.

5 §

Lupaviranomainen

Lupaviranomaisena toimii Poliisihallitus. Lupahakemuksen voi jättää myös poliisilaitokselle.

6 §

Maksut

Vientiluvasta peritään valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukainen maksu.

7 §

Muutoksenhakuoikeus

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Muutoksenhausta huolimatta pannaan täytäntöön asevientiasetuksen 11 artiklassa tarkoitettu päätös vientiluvan mitätöimisestä, keskeyttämisestä, muuttamisesta tai peruuttamisesta, jollei valitusviranomainen sitä kiellä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

ampuma-aselain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ampuma-aselain (1/1998) 19 §:n 1 momentin 1 kohta ja
muutetaan 99 §:n 1 momentti ja
lisätään 5 §:ään uusi 4 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 19 §:n 1 momentti on laissa 724/2019 ja 99 §:n 1 momentti laissa 804/2003, seuraavasti:

5 §

Patruuna

Patruunoiden osien viennistä Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelle säädetään patruunoiden komponenttien viennistä annetussa laissa (/).

19 §

Poikkeukset luvanvaraisuudesta

Luvanvaraista ei ole:

1) Kumottu

99 §

Poliisin hallussa olevien esineiden luovuttaminen

Ampuma-ase, aseosa, patruuna ja erityisen vaaralliset ammuksot, jotka ovat haltuunotosta 91 §:n 1 momentin perusteella tehdyn päätöksen nojalla poliisin hallussa, sekä ampuma-ase, joka on haltuunotosta 91 §:n 2 momentin perusteella tehdyn päätöksen nojalla poliisin hallussa, voidaan luovuttaa kolmen kuukauden kuluessa lainvoimaisesta päätöksestä omistajan ilmoittamalle tai hyväksymälle asianmukaisen luvan haltijalle. Poliisi voi erityisestä syystä jatkaa määrääkään enintään kolmella kuukaudella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

rikoslain 46 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoslain (39/1889) 46 luvun 1 §:ään uusi 10 kohta seuraavasti:

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

1 §

Säännöstelyrikos

Joka rikkoo tai yrittää rikkoa

-
- g) 12 artiklan 7 kohdassa unionin yleisluvan käyttöä koskevasta kiellosta,
9) Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvissa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 215 artiklan nojalla talous- ja rahoitussuhteiden keskeyttämisestä kolmannen maan kanssa tai rajoittavien toimenpiteiden kohdistamisesta luonnollisiin tai oikeushenkilöihin, ryhmiin tai muihin kuin valtiollisiin yhteisöihin annetuissa asetuksissa, tai
10) patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta annetun lain (/) 2 §:n viennin luvanvaraisuudesta
säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla annettua säännöstelymääräystä, on tuomittava *säännöstelyrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

2.

Laki

ampuma-aselain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan ampuma-aselain (1/1998) 19 §:n 1 momentin 1 kohta ja muutetaan 99 §:n 1 momentti ja lisätään 5 §:ään uusi 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 19 §:n 1 momentti on laissa 724/2019 ja 99 §:n 1 momentti laissa 804/2003, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Patruuna

Patruuna

(uusi)

Patruunoiden osien viennistä Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelle säädetään patruunoiden komponenttien viennistä annettussa laissa (/).

19 §

19 §

Poikkeukset luvanvaraisuudesta

Poikkeukset luvanvaraisuudesta

Luvanvaraista ei ole:
1) ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten vienti yksityistä tarkoitusta varten;

Luvanvaraista ei ole:
(kumotaan)

99 §

99 §

Poliisin hallussa olevien esineiden luovuttaminen

Poliisin hallussa olevien esineiden luovuttaminen

Ampuma-ase, aseiden osa, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksot, jotka ovat haltuunotosta 91 §:n 1 momentin perusteella tehdyn päätöksen nojalla poliisin hallussa, sekä am-

Ampuma-ase, aseiden osa, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksot, jotka ovat haltuunotosta 91 §:n 1 momentin perusteella tehdyn päätöksen nojalla poliisin hallussa, sekä am-

Voimassa oleva laki

puma-ase, joka on haltuunotosta 91 §:n 2 momentin perusteella tehdyn päätöksen nojalla poliisin hallussa, voidaan luovuttaa kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä omistajan ilmoittamalle tai hyväksymälle asianmukaisen luvan haltijalle. Poliisi voi erityisestä syystä jatkaa määräaikaa enintään kolmella kuukaudella.

Ehdotus

puma-ase, joka on haltuunotosta 91 §:n 2 momentin perusteella tehdyn päätöksen nojalla poliisin hallussa, voidaan luovuttaa kolmen kuukauden kuluessa *lainvoimaisesta päätöksestä* omistajan ilmoittamalle tai hyväksymälle asianmukaisen luvan haltijalle. Poliisi voi erityisestä syystä jatkaa määräaikaa enintään kolmella kuukaudella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

rikoslain 46 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoslain (39/1889) 46 luvun 1 §:ään uusi 10 kohta
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Säännöstelyrikos

Säännöstelyrikos

Joka rikkoos tai yrittää rikkoa

Joka rikkoos tai yrittää rikkoa

g) 12 artiklan 7 kohdassa unionin yleisluvan käyttöä koskevasta kiellosta *taikka*

g) 12 artiklan 7 kohdassa unionin yleisluvan käyttöä koskevasta kiellosta,

9) Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvissa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 215 artiklan nojalla talous- ja rahoitussuhteiden keskeyttämisestä kolmannen maan kanssa tai rajoittavien toimenpiteiden kohdistamisesta luonnollisiin tai oikeushenkilöihin, ryhmiin tai muihin kuin valtiollisiin yhteisöihin annetuissa asetuksissa

9) Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvissa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 215 artiklan nojalla talous- ja rahoitussuhteiden keskeyttämisestä kolmannen maan kanssa tai rajoittavien toimenpiteiden kohdistamisesta luonnollisiin tai oikeushenkilöihin, ryhmiin tai muihin kuin valtiollisiin yhteisöihin annetuissa asetuksissa, tai

(uusi)

10) *patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta annetun lain (/) 2 §:n viennin luvanvaraisuudesta*

säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla annettua säännöstelymääräystä, on tuomittava *säännöstelyrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla annettua säännöstelymääräystä, on tuomittava *säännöstelyrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20